

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

(1913)

Ἐφ' ἑτοσ ἐπεσκευάσθησαν ἀναλώμασι τοῦ τῆς Παιδείας ὑπουργείου οἱ διερωγότες τοῖχοι καὶ ἦ τε ξύλωσις καὶ ἡ κεράμωσις τῆς στέγης τοῦ μουσείου, ὅπερ ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία ὑποδομήσατο τῷ 1884.

Σκαφικὰ δ' ἐργασίαι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τῆς χαράδρας ὄχθης, πρῶτον μὲν ὅπου καὶ τῷ 1909, ἐν τῷ πρόφῳ Κοληγεώργα ἀγρῷ (ΠΑΕ 1909 119), ἔπειτα ἐν τῷ δυσμίοθεν αὐτοῦ κειμένῳ, τῷ ὑπὸ τῆς ἐταιρείας παρὰ Κ. Βαλσαμάκη τήτες ἀγορασθέντι.

Α') **Ἐν πρ. Κοληγεώργα.** Ἀπεκαλύφθη καὶ τὸ βόρειον ἡμισυ τοῦ οἰκοδομήματος, οὗ τῷ 1909 ἐφάνη πεντέστυλος κιστοειχία. Ἦτο δὲ τὸ οἰκοδόμημα παραλληλόγραμμον (μ. 8, 15, πλ. 14, 40), οὗ οἱ τοῖχοι τὰ κάτω ἦσαν ἐγγωρίου ἀσβεστολίθου ἐπὶ βάσειως μαλακοῦ πώρου· ἐνδον δ' εἶχε ὄριον στοὰν δώδεκα κίονων ἐν πεισιδεῖ στήματι τεταγμένων, ὧν πέντε μὲν πρὸ ἐκτέρου τοῦ μακροῦ τοίχου, τοῦ τε νοτίου καὶ τοῦ βορείου, τέσσαρες δὲ (οἱ παραγώνιοι ἐλλογοῦνται καὶ ἐνθάδε) πρὸ τοῦ ἀνατολικοῦ μικροῦ τοίχου. Οἱ κίονες ἦσαν ἀσβεστολίθου, ἀρράβδωτοι. Ἰστάμενοι ἕκαστοι ἐπὶ ἐπιμήκους βατήρος μαλακοῦ πώρου σφίζονται δὲ κατὰ χώραν πάντες οἱ βατήρες, ἐπὶ ἐξ δὲ καὶ ὁ κάτω σπόνδυλος. Ὁ δυσμικὸς τοίχος φέρει ἐν τῷ νοτίῳ ἄκρῳ θύρωμα, ἀντίστοιχον δ', ὡς εἰκόσ, ἦν ἐν τῷ βορείῳ, ὅπερ δὲν διεσώθη. Ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐπὶ τῶν θεμελίων καὶ τῶν κάτω σπονδύλων ἐπιχωσθέντων ἠλάθησαν ἐπικαρσίως ἄλλοι τοῖχοι, ἄλλως τὸν χώρον διαιροῦντες καὶ πρὸς νότον μέχοι ὑψηλοῦ ἐξικνούμενοι ἰσχεγάου. Ὑφ' οὗ ὀρίζεται σύνταγμα ἄλλων κτισμάτων κειμένων βορράθεν

τοῦ κυρίου τμήματος τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχτης ἱερᾶς ὁδοῦ νοτόθεν δ' αὐτῆς ὁδοῦ ἄλλο κτισμάτων σύνταγμα ἀπεκαλύφθη, ἐν προτέρᾳ ἀνασκαφῇ. Πρὸς τῇ τῆς χαράδρας ὄχθη καὶ τῷ εἰρημένῳ οἰκοδομήματι ἠϋρηνται λείψανα στενῆς δεξαμενῆς, γαμμοειδοῦς τὸ σχῆμα (τοῦ ἐτέρου σκέλους σφζ. μ. 4,50 πλ. 1,00, βάρθ. 1,30), ἧς τὸ χεῖμα πάνυ καλῶς ἐτι σφίζεται, πρὸς αὐτῇ δὲ δύο φρέκτα, ὧν τὸ μὲν δυσμόθεν αὐτῆς (βάρθ. 4,50), τὸ δὲ νοτόθεν (βάρθ., ἕσον ἐσκάφη, 3,80), τὰ ἄνω κτιστὸν καὶ ἐπίχριστον ἐν τούτῳ ἠϋρέθησαν τεμάχια ἀγγείων μελαμβραφῶν καὶ κοινῶν, Μακεδονικῶν καὶ ὑστέρων χρόνων. Ἀνατολόθεν δὲ τῆς δεξαμενῆς πρὸς τῷ εἰς εὐ δευτέρῳ κίονι τῆς βορείου κισστοιχίας ἠϋρέθη ἄλλο φρέαρ, ὁμοίως τῷ νοτόθεν τῆς δεξαμενῆς ἔχον. Τὰ ὑδραυλικὰ ταῦτα ἔργα ἀφεώρων εἰς τὴν ὑδρευσιν τῆς ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχτης συνοικίας, τῆς ἱερᾶς κρήνης ρεούσης, ὡς καὶ τὰ νῦν, ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς ὄχτης εἰς τὴν χαράδραν. Ἡ σκαφικὴ ἐργασία ἐκταθεῖσα καὶ πρὸς δυσμᾶς τοῦ στωικοῦ οἰκοδομήματος ἀπεκάλυψε δύο δωμάτια προσεχῇ τῷ δυσμικῷ αὐτοῦ τοίχῳ. Ἐν ταῖς τητιναῖς τοῦ ἀγροῦ τούτου σκαφαῖς ἠϋρέθη κορμὸς ἀγαλματίου τοῦ Ἀμφιαράου, καλῆς τέχνης, φέρων ἱμάτιον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, συνεπτυγμένον ἐν τῇ μασχάλῃ, ὑφ' ἧν, ὡς ἐκ τοῦ γνωστοῦ τύπου εἰκάσαι, ἦν καὶ ἡ ῥάβδος· ἐτι δὲ πόρπη χαλκῆ Ρωμαικῶν χρόνων, ἱκανὸς ἀριθμὸς πηλίνων ἀγνύθων πυραμιδοειδῶν καὶ κωνικῶν καὶ δύο μικρὰ ἐπιγεγραμμένων λίθων ἀποτιμήματα, τῆς 3^{ης} π.Χ. ἑκατονταετηρίδος ληγούσης, ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ ἀναγράφονται χαριστήρια ἀναθήματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τύπια καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὄτα (πρὸς τὰ ἐν IG VII 303 καὶ 3498 ἀργυρώματα), ἐπὶ δὲ τοῦ σφίζεται τὸ τέλος ψηφίσματος, πιθανῶς προξενίας, τῶν Ὁρωπίων.

Β') *Ἐν πρ. Βαλοσαμάκη.* Ἐν τῷ ἀγρῷ τούτῳ γενικὴ τις μαῖλλον καὶ ὡς εἰπεῖν τοπογραφικὴ ἐγένετο ἐργασία. Ἡ συνοικία ἐξετείνετο καὶ ἐνταῦθα, ἐχώρει δ', ὡς ἐπεικᾶσαι, καὶ δυσμικώτερον εἰς τὸν παρακείμενον ἰδιωτικὸν ἀγρόν. Ἀπεκαλύφθησαν δὲ δύο συντάγματα οἰκοδομημάτων χωριζόμενα διὰ στενῆς ὁδοῦ (πλ. 1,80) κατισούσης ἐκ νότου πρὸς μικρὸν ἰσόπλευρον κτίσμα πρὸς τῇ ὄχτῃ ἀπαντικρῦ που τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ

κείμενον. Νοτόθεν τῶν οἰκοδομημάτων τούτων διήκει ὁδὸς μετὰ μικροῦ πηλίνου ὀχετοῦ κρυπτοῦ, ἥτις ἀνοιγομένη μεταξὺ ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ εἰς τὴν στενὴν ὁδὸν κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν γραμμῆς. ἐφ' ἧς ἢ ἐν τῷ προειρημένῳ ἀγρῷ κυρία ὁδός. Ἐν τινι τῶν πρὸ ἐσπέρας τῆς στενῆς ὁδοῦ ὀωματίων ἠυρέθη μικρὸν λευκοῦ μαρμάρου κυλινδρικὸν σκεῦος μετὰ χεῖλους ἄνω ὡς πυξιδίου βωμοειδὲς (ὕψ. 0,12, διαμ. περ. 0,065). οὗ ἢ βάσις περιμεμολυβδοχοιμημένη ἠμπεδοῦτο πάλαι ἐπὶ βατήρος· ἐν τῷ αὐτῷ ὀωματίῳ πρὸ τῆς θύρας, ἥτις ἀνεψήγετο πρὸς τὰ εἴσω. ἠυρέθη λαβὴ χαλκῆ κυλινδρική (διαμ. 0,06, μ. 0,05) κοίλη, φέρουσα ἐνδὸν ἐπὶ τῶν παρειῶν τρεῖς ἀποφύσεις πρὸς στερέωσιν.

Ἡ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς ἱερὰ ὁδός, ἥτις διὰ τῆς πάλαι γεφύρας ἦγε πρὸς τὰ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς μνημεῖα. δὲν ἀπεκαλύφθη ἐπαρκῶς, ὥστε νὰ ἀπακριβωθῇ σὺν τῷ τέρματι αὐτῆς καὶ ἢ θέτις τῆς γεφύρας, ἢ ἢ χαράδρα κατέστρεψε. Τὸ κύριον τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ τμημα πρόκειται ἐμφανῆς διήκον παραλλήλως πῶς τῇ χαράδρᾳ διὰ τῆς συνοικίας ἐν τῷ πρ. Κοληστάσῃ ἀγρῷ. ὅστις κεῖται πρὸ ἔω τοῦ πρ. Κοληγεώργα. καὶ τῷ πρ. Κοληγεώργα· μέρος αὐτοῦ, 30 μ. τὸ μῆκος. ἐκδηλον ὃν ἀφείθη μεταξὺ καὶ ἐφ' ἔτος ἀσκαφον. Δυσμῶθεν δὲ τούτου τοῦ μέρους ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδόν, ὡς ἄνω εἴρηται, γραμμῆς φέρεται ἢ μετὰ τοῦ μικροῦ ὀχετοῦ ὁδός, ἧς τᾶκρα, τό τε δυσμονότιον καὶ τὸ βορραπηλιωτικόν. χρήζουσιν ἔτι ἐρεύνης. Τὰ ἔφα τῆς κυρίας ὁδοῦ λανθάνουσιν ἐν ἰδιωτικαῖς ἀσκάφαις ἀγροῖς πρὸς ἔω τοῦ πρ. Κοληστάσῃ ἀγροῦ ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ νῦν χωρίου Καλάμιου κατιούσης βατῆς ὁδοῦ, ἐνθα καὶ ὁδὸς ὀωματίου φαίνεται προκύπτων ἔωθεν φάραγγος πρὸς τὴν χαράδραν φερομένης. Ἐπικαρσία δὲ πρὸς τὴν χαράδραν ὁδός ἐστιν ἢ στενή, ἧς ἐγένετο μνεῖα, ἑτέρα δὲ πιθανῶς ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρου τῶν ἀγρῶν πρ. Κοληγεώργα καὶ πρ. Βαλσαμάκη. ἔνθα καὶ ἄλλῃ φάραγγε πολλὴν ἐπενεγκοῦσα διὰ τῶν καταρρέοντων ἠμῶρων ὑδάτων ζυμίαν, ἄλλῃ δὲ ὁδὸς κεῖται ἐπὶ τοῦ πρ. Κοληστάσῃ ἀγροῦ, ἵνα μὴ ἐλλογίσωμεν καὶ τὰ κατὰ τὴν προειρημένην ἔφαν φάραγγα. Καὶ ἢ μὲν στενή ὁδός, τὸ εὖρος ἔλαττον ἔχουσα ἢ κατὰ πομπικὴν πορείαν, πύλλανως δὲν εἶνε

ἡ εὐθὺ πρὸς τὴν γέφυραν ἄγουσα, τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἐρευνηθῆ-
σονται ἅμα τῇ ἐπαναλήψει τῶν σκαφικῶν ἐργασιῶν, ὅτε καὶ τὸ
οἰκεῖον ἐκπονηθῆσεται διάγραμμα.

Ἐν τῷ πρ. Κοληστᾷ ἀγρῷ γιγρέθη προχύτης πηλίνης
λοπάδος καλῶν χρόνων καὶ λαμὸς πηλίνης λουτροφόρου ἐρυ-
θροπέδου μελαγγράφου, ἐφ' οὗ σφίζεται Ἀθηνᾶς κεφαλὴ λευκό-
γραφος πρὸς δεξιὰ βλέπουσα.

Βασίλειος Λεονάρδος.